

Les tres cares del falangisme

Falangia Española (FE) la va fundar el 1933 José Antonio Primo de Rivera. L'any següent es fusionà amb les Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista (JONS) creades per Onésimo Redondo el 1931. Naixia d'aquesta manera la FE de las JONS. Al cap de sis anys, en plena Guerra Civil (1936-1939), el cabdill rebel, Francisco Franco, desitjà de tenir tot el poder ben fermat, obligà el 1937 que la formació falangista i la Comunió Tradicionalista carlina s'unissin. Creava el partit únic feixista Falange Española Tradicionalista y de las JONS, que, no cal dir-ho, ell mateix presidí. Aquesta Falange de Franco va ser dissolta el 1977 per ordre del Govern.

En els últims quaranta anys el falangisme s'ha dividit en un bon grapat de sigles, una part de les quals ja han desaparegut: Fuerza Nueva (1976-1982), Falange Española Independiente (1977-2004), Círculos José Antonio (1977-1979), Frente Nacional Español (2006-2011), Falange Española 2000 (1999-2004)...

De les sis que es mantenen actives només una té continuada presència electoral —vegeu requadre— bé que amb suports actualment ínfims. A pesar que possiblement molta gent vegi iguals totes aquestes formacions, en realitat manifesten diferències en l'autoposicionament ideològic. Dues se situen a la ultradreta. Tres rebutgen ser “d'esquerres o de dreta” i poden ser definides com a falangisme social o populista. I, finalment, una altra diu que és d'esquerra.

Falangisme d'ultradreta

Falange Española-La Falange (FE-La Falange) va nàixer el 1999 com a escissió de Falange Española de las JONS. Comandat per Jesús López, el grup inicial assumí tot d'una les característiques ideològiques i polítiques dels moviments neonazis europeus als quals es vol homologar. Sota el posterior liderat de José Fernando Cantalapiedra ha intensificat l'aposta política d'extrema dreta. Dos eixos essencials vertebraren el seu discurs. Primer, el rebuig a la “massiva immigració” i, segon, la defensa de la “unitat nacional” contra “les autonomies que han portat el país a una situació insostenible socialment, moralment i econòmicament”. El grup publica a in- →

Primo de Rivera creà el 1933 Falange Española. Avui sis grups falangistes diferents es disputen el seu llegat ideològic.

El moviment polític espanyol creat per José Antonio Primo de Rivera està dividit avui entre el d'ultradreta, el que es reclama social i el que s'autotitula d'esquerres.

Per Miquel Payeras

→ ternet *La gran esperanza*, on els noms de referència —sobretot Martín Saénz de Ynestrillas— pengem articles d'opinió i, en general, s'organitzen tertúlies sobre temes d'actualitat, es dona la versió pròpia sobre fets històrics per al falangisme —l'últim, *La verdad sobre Paracuellos*— i es reparteixen consignes als fidels. El grup actua en especial a Madrid i a Barcelona, habitualment fent part de La España en Marcha (LEM), un moviment d'ultradreta que FE-La Falange comparteix amb els grups neofeixistes Alianza Nacional —el qual abandonà aquesta aliança el 2015—, Nudo Patriótico Español, Democracia Nacional i el també falangista Movimiento Católico Español. La LEM ha protagonitzat diversos incidents a Barcelona amb motiu de la Diada i fou el grup que interrompé amb violència el 2013 l'acte que es desenvolupava, amb motiu també de l'11 de Setembre, al Centre Cultural Blanquerna de la Generalitat, a Madrid.

El Movimiento Católico Español (MCE) es va fundar el 1981 com a conseqüència d'una escissió de Fuerza Nueva. Després d'uns primers anys de molt d'activisme, a partir de 2000 entrà en crisi i acabà en una mera supervivència nominal. Però, a finals de la dècada, aconseguí nous militants i revifà. No se sap quants afiliats té, però disposa de cèl·lules a Madrid, Barcelona, València, Sevilla... que es deixen notar sovint. Per exemple, en els fets de Blanquerna, a Madrid, hi participaren alguns afiliats seus. L'última actuació violenta que protagonitzaren fou durant l'acte d'homenatge —amb uns dos o tres centenars d'assistents— al dictador Francisco Franco, el passat 20 de novembre a Madrid: un sensesostre intentà protestar contra el falangisme i li pegaren una brutal pallissa. Ideològicament s'identifica amb el feixisme i reivindica com a referents tant Franco com el fundador falangista, José Antonio Primo de Rivera, en la seva vessant més propera al feixisme.

Cap dels dos grups té pròpiament un discurs de política social, però convergeixen —en alguns actes, homenatges, etc.— amb Hogar Social, un grup xenòfob i nazi dedicat a repartir menjar entre pobres de Madrid que puguin provar que són espanyols, i els ajuden.

Falangisme social

Els tres partits d'aquest àmbit es reclamen com a successors “verdaders” de la Falange de Primo de Rivera i la reinterpreten en el sentit més social: en el de la lluita contra el capitalisme i el marxisme alhora, i en el de la reivindicació d'una república “nacionalsindicalista”.

El més veterà és Falange Española de las JONS, creat el 1976 i que es declara hereu legítim de la històrica Falange dels anys trenta. La prèvia a la franquista. Segons la formació actual, el dictador Franco traï el falangisme “verdader” quan creà, mitjançant un decret, el partit únic Falange Española Tradicionalista y de las JONS. Al llarg d'aquests últims quaranta anys la nova FE de las JONS ha patit escissions, reinsercions de grups que havien partit... Ha tingut, en fi, una vida orgànica molt agitada. Actualment compta “un miler de militants a tot Espanya, la majoria a Madrid i València”, segons diuen a la seu central.

Ideològicament ha sofert canvis. De l'arreglrament que des dels seus inicis va tenir amb les forces més ultradretanes i violentes (alguns dels seus militants foren jutjats per terrorisme, per exemple, per haver participat el 1977 en els famosos assassinats del carrer Atocha de Madrid) ha passat a una pràctica política pacífica —així ho asseguren— i a la reinterpretació del discurs de Primo de Rivera sobretot en clau social. Volen ser defensors dels ciutadans que menys tenen, del “poble contra l'elit”. Diuen que no tenen res a veure amb el feixisme i fins i tot neguen que el seu fundador històric, José Antonio, ho fos, de feixista. En aquests moments defensen posicions de política social identificables com a populistes. El seu president, Norberto Pico

Sanabria, explica a aquest setmanari que “el nostre ideari està molt de moda, nosaltres no som, ja ho deia José Antonio, ni d'esquerres ni de dretes, aquesta divisió està superada, avui l'eix polític fonamental és el que separa els de dalt dels de baix; l'elit, del poble. La gent està farta de la crisi, de les elits insolidàries, de tot el que està passant... i tot això ens fa ser optimistes” amb relació al futur del partit. Això sí, a pesar de ser optimista, reconeix que pateixen “una debilitat organitzativa” severa que explica —a banda del “silenci mediàtic al qual estem sotmesos”— els pocs vots que obtenen i que fa que hagi de disputar amb altres grups la representació del falangisme.

En efecte, dos partits més discuteixen la representativitat falangista al més veterà. El Movimiento Falangista de España (MFE) es fundà el 1979 a partir d'una escissió de Círculos José Antonio, quan aquest grup s'integrà en FE de las JONS. Va tenir una força molt relativa a Cantàbria, on va traure regidors al mu-

DE LES SIS SIGLES FALANGISTES QUE CONTINUEN ACTIVES, DUES SE SITUEN A LA ULTRADRETA, TRES PODEN SER DEFINIDES COM A FALANGISME SOCIAL O POPULISTA I UNA ES DIU D'ESQUERRA

LA FALANGE HISTÒRICA, LA DELS ANYS TRENTA, TINGUÉ UN GRUP OBRERISTA O SOCIAL

→ germans Strasser quedaren en franca minoria. Però seguiren reivindicant la pota socialista del nazisme. Otto acabà expulsat de la formació el 1930. Fundà després el Front Negre per continuar defensant un nazisme socialista. Amb l'arribada de Hitler al Govern, el 1933, s'exilià per por de ser assassinat. El seu germà Gregor es confià perquè era un dels dirigents de les Seccions d'Assalt

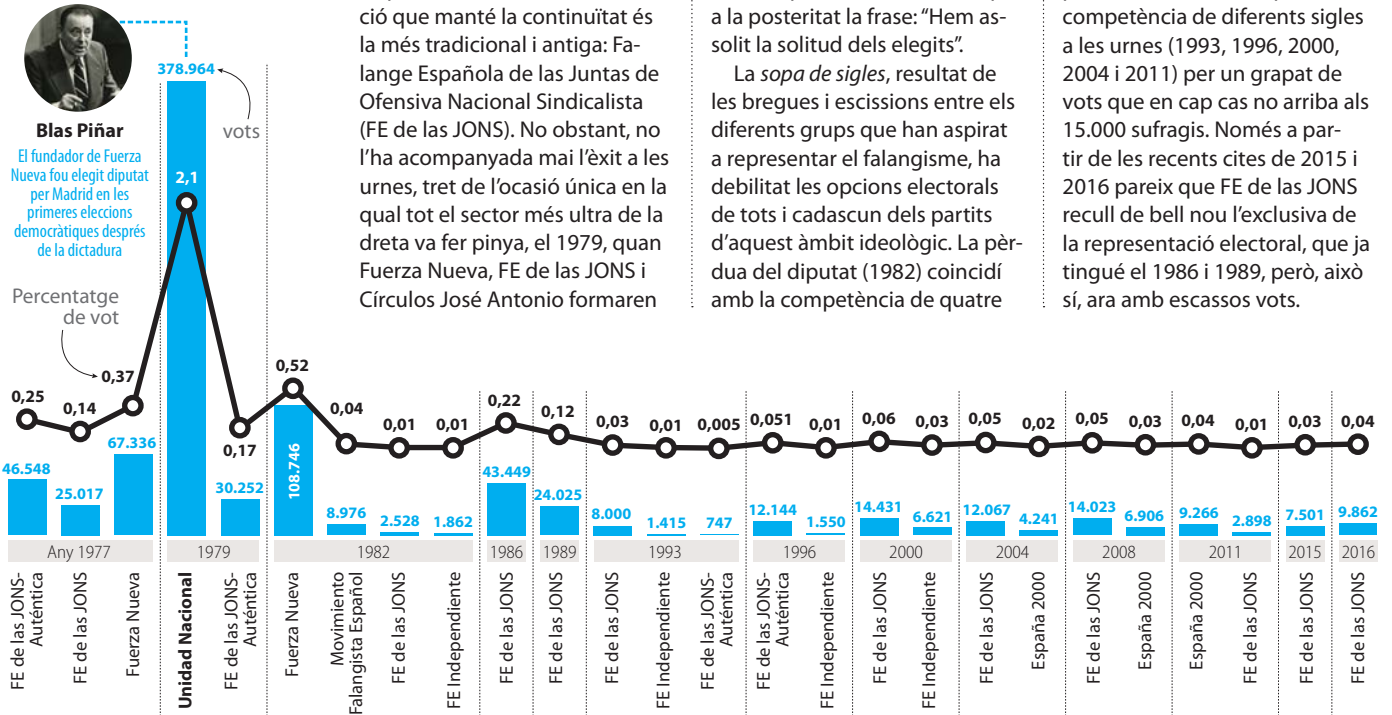
(SA) del partit nazi, liderades per Ernst Röhm. Greu error. La nit dels ganivets llargs, Hitler ordenà el massiu assassinat —entre 85 i 200, segons les fonts— de tota la direcció de les SA, Gregor inclòs. A la fi de la Segona Guerra Mundial (1945) Otto tornà a Alemanya —al sector occidental del país, sota control dels aliats— on va viure fins a la seva mort, el 1974, i participà en diversos moviments inspirats en el seu pensament, anomenat strasserisme, el qual té influència actualment en alguns grups neonazis europeus i també a Rússia.

També és prou conegut que Benito Mussolini, el fundador a Itàlia del Partit Nacional Feixista, provenia del socialisme i que la política social fou sempre un eix fonamental del seu moviment.

A Espanya també s'han donat relacions entre esquerra i falangisme. A través de persones que han transitat entre els dos àmbits ideològics. Qui va ser president de la Junta d'Andalusia i del PSOE andalús, José Antonio Griñán, fou falangista en la seva joventut; talment ho posava de manifest el 2014 l'edició digital del diari *Deia*, citant com a font el llibre de Luis Brotons, *El pasado azul oculto de muchos españoles*: el jove Griñán, a 21 anys, participà, uniformat de falangista, en un acte públic del partit únic franquista acompanyat dels seus oncles, Rafael i Juan Martínez Emperador, destacats membres del règim. Un altre exemple: l'actual president de FE de las JONS, el ja citat Norberto Pico, fou candidat els anys 90 —segons *elconfidencialdigital*—

EVOLUCIÓ ELECTORAL DEL FALANGISME

ELECCIONS GENERALS

Gràfic: V. PRIETO

Un bon grapat de diferents grups falangistes s'han presentat a les eleccions generals, però en quasi tots els casos han tingut una presència efímera en la disputa dels vots. L'única formació que manté la continuïtat és la més tradicional i antiga: Falange Española de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FE de las JONS). No obstant, no l'ha acompanyada mai l'èxit a les urnes, tret de l'ocasió única en la qual tot el sector més ultra de la dreta va fer pinya, el 1979, quan Fuerza Nueva, FE de las JONS i Círculos José Antonio formaren

la coalició Unidad Nacional, de manera que aconseguiren vora 400.000 sufragis i un diputat, Blas Piñar, que mantingué l'escó fins a les següents eleccions. Quan el perdé, el 1982, deixà per a la posteritat la frase: "Hem assolit la solitud dels elegits".

La *sopa de sigles*, resultat de les bregues i escissions entre els diferents grups que han aspirat a representar el falangisme, ha debilitat les opcions electorals de tots i cadascun dels partits d'aquest àmbit ideològic. La pèrdua del diputat (1982) coincidí amb la competència de quatre

candidatures diferents. La caiguda del vot fou tan intensa com els enfrontaments entre els diversos sectors. Una situació que no millorà posteriorment. La profunda divisió ha suposat la competència de diferents sigles a les urnes (1993, 1996, 2000, 2004 i 2011) per un grapat de vots que en cap cas no arriba als 15.000 sufragis. Només a partir de les recents cites de 2015 i 2016 pareix que FE de las JONS recull de bell nou l'exclusiva de la representació electoral, que ja tingué el 1986 i 1989, però, això sí, ara amb escassos vots.

d'Izquierda Unida en les eleccions locals al municipi valencià de Requena.

No sols es tracta de trànsits ideològics personals. La Falange històrica, la dels anys 30, tingué —quasi com l'esquerra del partit nazi alemany— un grup obrerista o social representat pel dirigent Manuel Hedilla, número 2 del partit, mecànic d'ofici. Enmig de les bregues pel poder intern que se suscitaren després de l'execució el novembre de 1936 de Primo de Rivera, Hedilla s'enfrontà als desitjos de Franco, per la qual cosa va ser condemnat a mort. Se li commutà la pena per la cadena perpètua. Finalment fou excarcerat el 1941 però amb l'obligació de fixar la residència a Mallorca, en un desterrament que complí fins al 1947. El 1968 creà el Frente Nacional de Alianza Libre (FNAL) amb voluntat de recuperar el falangisme genuí. Morí a Madrid el 1970 i l'FNAL s'incorporà el 1976 a la nova FE de las JONS i des d'aleshores Hedilla sempre ha estat un referent del falangisme social.

A la vista de les relacions entre l'esquerra i el nazisme, feixisme i falangisme, no pot estranyar que aquest últim àmbit ideològic actual tingui un grup que es proclami d'esquerres. El que sobta, però, és que el creador i màxim dirigent d'Izquierda Falangista sigui Ricardo Sáenz de Ynestrillas. Aquest personatge és membre d'una família de militars molt dretans. Son pare, comandant, fou imputat en dues ocasions per intents de cop d'Estat. Nascut el 1965, el jove Ricardo intentà participar —infructuosament—, quan només tenia 15 anys, en el cop d'Estat de 1981 protagonitzat per Antonio Tejero. El 1990 va ser jutjat i absolt per l'assassinat el 1989 del diputat d'Herri Batasuna Josu Muguruza i de deu accions terroristes més contra militars de l'independentisme basc. Al llarg dels noranta fundà dos partits nítidament feixistes. El 2001 fou condemnat pel Tribunal Suprem a set anys de presó per homicidi en grau de temptativa i per tinença il·lícita d'armes per disparar

contra un jove *camell* que no li havia volgut vendre cocaïna, en uns fets ocorreguts el 1997. En ser excarcerat se n'anà a viure a Argentina. En tornar es llicencià en Dret i començà a exercir l'advocacia. Milità a *FE-La Falange* però s'anà allunyant progressivament del falangisme de tall feixista. El 2011 es va manifestar a favor de les reivindicacions del moviment del 15-M perquè, va escriure, "sempre estaré amb els que porten els estàndards de la justícia social i la revolució, sigui espanyola o no, contra l'ordre capitalista i opressor". Posteriorment assegurà que pensava votar a Podem i en una entrevista a *elplural.com*, el 2014, digué que era militant d'aquesta formació.

El 2015, com a culminació del canvi ideològic, Ynestrillas fundà, a Madrid, *Izquierda Falangista*, un grup que assegurava ser la representació genuïna del falangisme de Primo de Rivera i de Manuel Hedilla i que es manifesta antimonàrquic, republicà, revolucionari i anticapitalista. ●